

90 LAT SALI SPORTOWO-KINOWEJ W DOBRODZIENIU część 1

W 1928 roku, w istniejącym od sześciu lat mieście powiatowym (Kreisstadt Guttentag) w granicach państwa niemieckiego, otwarto Halę Młodzieżową [Jugendhalle] i uruchomiono wieżę wodną.

28 września 2018 roku dyrektor Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Dobrodzieniu Joachim Włoczyk wraz z nauczycielami zorganizował uroczystość środowiskową nt. „Życie sportowe w Dobrodzieniu – 90. rocznica oddania do użytku sali gimnastycznej ZSP Dobrodzień”. Spotkanie odbyło się w ramach cyklu „Historia lokalna w powiecie oleskim”, więc jednym z tematów była prezentacja faktów związanych z budową sali gimnastycznej.

♦♦♦♦

Początki wznoszenia kompleksu edukacyjno-kulturalno-sportowego w Dobrodzieniu [Guttentag] przy ulicy Oleskiej [Rosenbergerstraße] sięgają roku 1909. Wówczas, 2 października została oddana do użytku nowa szkoła katolicka. Była największym dwupiętrowym budynkiem w mieście, z wysokim parterem, z szerokimi schodami i korytarzami, klasami kucharskimi w suterenie, dużym ogrodem i boiskiem. Mieściła kilkanaście sal lekcyjnych i mieszkania dla rodzin rektora, konrektora i woźnego. Była to obowiązkowa ośmioklasowa szkoła powszechna [Volkschule]. Mieściła

też Szkołę Średnią w Rozbudowie [Oberschule in Aufbauform]. Ponadto w Dobrodzieniu istniały jeszcze szkoły ewangelicka i żydowska, z niewielką liczbą uczniów. W szkole katolickiej pobierało naukę ok. 600 uczniów. Wkrótce okazało się, że przyszkolne boisko nie spełniało oczekiwań społeczności szkolnej i członków dobrodzieńskich stowarzyszeń sportowych, a działało ich w mieście i wioskach wiele (w tym artystycznych).

Otwarcie Szkoły Katolickiej w Dobrodzieniu 2 X 1909

Źródło: fotografia ze zbiorów R. Konika/MTRDZ

Ćwiczenia gimnastyczne na szkolnym boisku, wybudowanym w roku otwarcia szkoły

Źródło: fotografia ze zbiorów H. Mazioła/MTRDZ

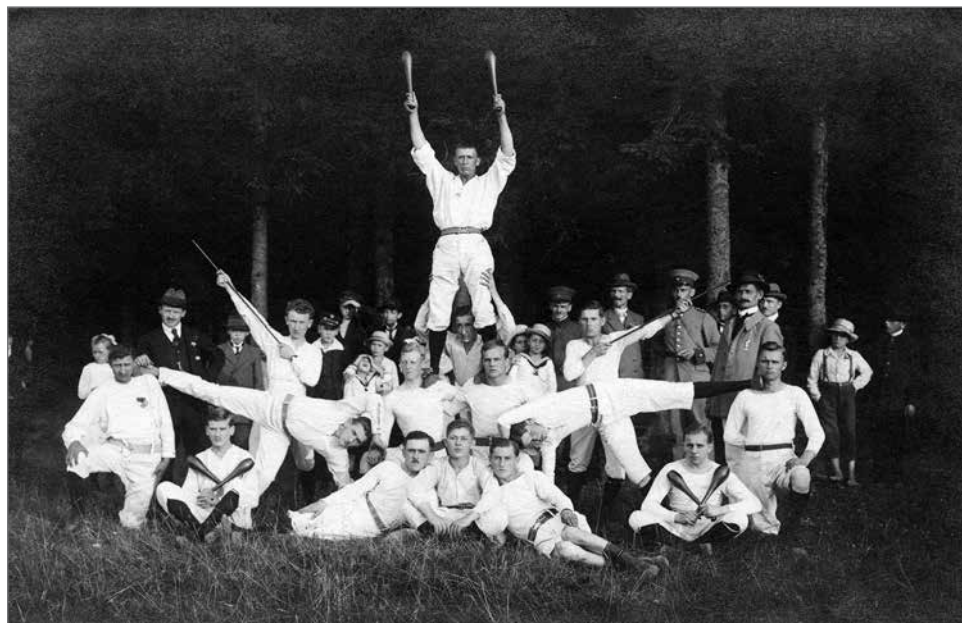
W Dobrodzieńskiej Gazecie Miejskiej 5 czerwca 1912 roku ukazało się zaproszenie na uroczystość założenia Dobrodzieńskiego Towarzystwa Gimnastycznego [Turnverein Guttentag] oraz krótka informacja o stowarzyszeniu. Kiedy 9 czerwca 1912 roku zakładano stowarzyszenie, jednocześnie wnioskowano o wybudowanie hali sportowej. Władze miejskie zamierzały ją postawić przed rokiem 1914. Gromadzono na ten cel środki finansowe. Wybuch pierwszej wojny światowej i inflacja pokrzyżowały plany. Natomiast bezpośrednio po zakończeniu wojny, na Śląsku wzmogły się działania powstańcze. Na arenie międzynarodowej podejmowano problem przynależności Górnego Śląska, co też nie sprzyjało podejmowaniu inwestycji.

Dobrodzieńskie Towarzystwo Gimnastyczne [Turnverein Guttentag] prężnie działało i odnosiło sukcesy. Członkowie stowarzyszenia przy wsparciu przedsiębiorców ufundowali sportowy sztandar. W Dobrodzieńskiej Gazecie Miejskiej [Guttentager Stadtblatt] 30 maja i 10 czerwca 1914 roku zamieszczono zaproszenie na uroczystość nadania sztandaru stowarzyszeniu 14 czerwca 1914 roku oraz informację wraz z programem. Znaczącym wydarzeniem, o którym lokalna gazeta pisała w czterech kolejnych numerach gazety była trzecia rocznica istnienia Dobrodzieńskiego Towarzystwa Gimnastycznego. W końcu 1919 roku stowarzyszenie liczyło 132 członków. Jego prezesem był Karl Schliwa.

Sztandar Dobrodzieńskiego Towarzystwa Gimnastycznego nadany 14 czerwca 1914 roku

Źródło: pocztówka ze zbiorów G. Zajantza/MTRDZ

Dobrodzieńskie Towarzystwo Gimnastyczne [Turnverein Guttentag]

Źródło: pocztówka ze zbiorów G. Zajantza/MTRDZ

Uczestnicy finałowych zawodów sportowych, które odbyły się w 1923 albo 1924 roku w Dobrodzieniu

Źródło: Loben-Guttentager Kreisblatt, nr 17/1958; ze zbiorów MTRDZ

Zorganizowanie rozgrywek sportowych w Dobrodzieniu w roku 1923 (albo 1924), które prowadził znany sportowiec Dr. Münzer, świadczy o tym, że oprócz gimnastyki rozwijały się też inne rodzaje sportu i rekreacji fizycznej. W tych zawodach wzięli udział członkowie klubów sportowych i nauczyciele z Dobrodzienia i okolic.

Dobrodzieńska młodzież osiągała również sukcesy w lekkoatletyce, czego przykładem są zachowane wieńce dębowe, zakładane zwycięzcom poszczególnych dyscyplin sportowych w latach 1926 – 1928 oraz dyplom z roku 1928.

Dwa wieńce dębowe z lat 1926 i 1928

Eksponaty ze zbiorów M. Kotysz

Dyplom za zajęcie 3 miejsca w zawodach rozegranych w Oleśnie w 1928 roku

Eksponat ze zbiorów M. Kotysz

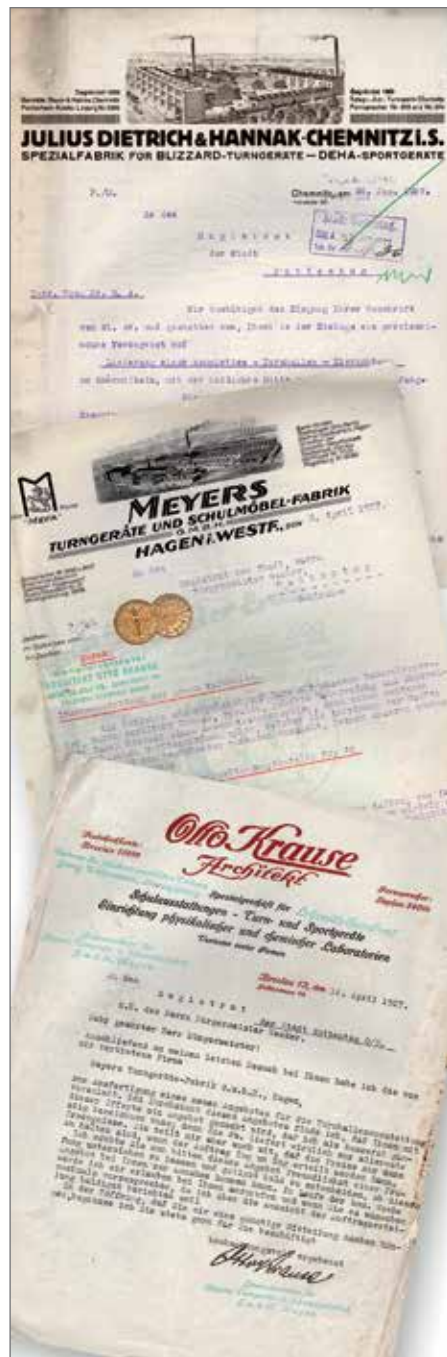
Temat budowy hali sportowej powrócił, kiedy Dobrodzień stał się miastem powiatowym w granicach państwa niemieckiego w 1922 roku. Decyzję o podjęciu tej inwestycji podjęto w końcu lutego 1924 roku, przy okazji wprowadzenia Alfreda Weckera na urząd burmistrza Dobrodzienia.

W roku 1926 Naczelny Prezydent Dr. Proske jak i Wydział Szkolnictwa w Opolu w przekonaniu o szczególnym znaczeniu tej budowy dla miasta granicznego, zapewniły znaczne dofinansowanie na ten cel. W związku z tym kamień węgielny pod budowę hali, ze wszelakich powodów bardzo pożądaney, mógł być położony. Wykonanie projektu i kierowanie budową przyjęło na siebie Towarzystwo Opieki Społecznej dla Górnego Śląska i pan radca budowlany

Niemeyer osobiście współpracował przy kształtowaniu zarówno planu budowy jak i jej wnętrza, zarówno pod względem fachowym jak i artystycznym. W przekonaniu o konieczności mocnego wspierania potrzeb kulturalnych najmłodszego miasta powiatowego Prus, chodziło o to, żeby nie tylko stworzyć bazę i miejsce zbiórki dla ruchu młodzieżowego. Chodzi natomiast o stworzenie ośrodka kulturalnego dla wszystkich mieszkańców miasta¹.

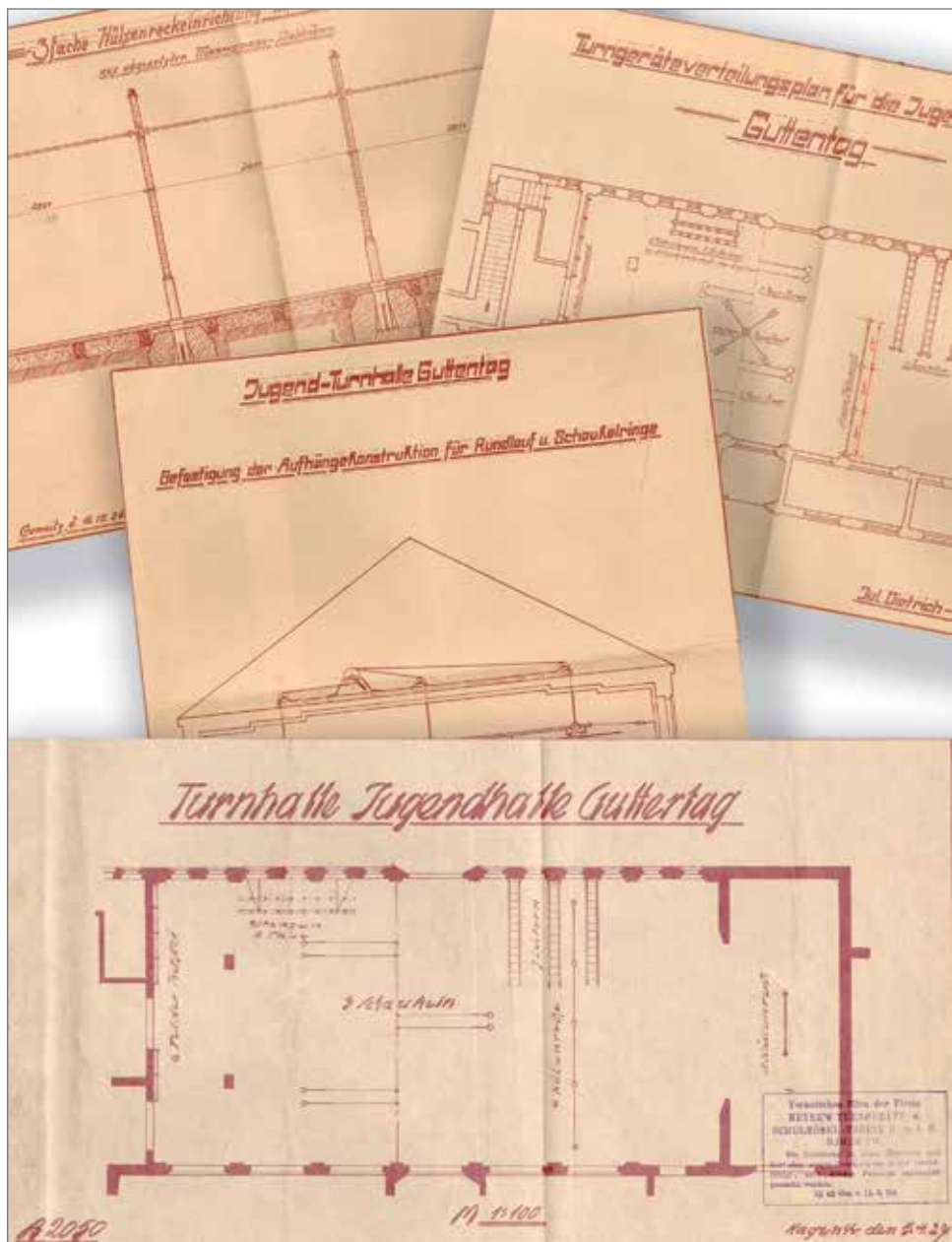
W związku z tym, że Dobrodzień również nie posiadał odpowiedniej sali do organizowania uroczystości środowiskowych ani kina, zaproponowano połączenie kilku funkcji użytkowych w obrębie jednej budowli, zgodnie z modernistycznymi założeniami budowy hal sportowych. Zatem budowla miała pełnić funkcje hali sportowej, audytorium, sali bankietowej, teatralnej i kina.

Nadzoru nad inwestycją podjęło się Towarzystwo Opieki Społecznej ds. Mieszkaniowych dla Górnego Śląska [Wohnungsfürsorgegesellschaft für Oberschlesien] z siedzibą w Opolu [Oppeln], we współpracy z radcą budowlanym Niemeyerem. Zachowała się dokumentacja, m.in. oficjalne pisma i projekty firm, które zaproponowały wybudowanie obiektu (Specjalfabrik Dietrich & Hannach, Chemnitz), opracowanie wnętrza hali (architekt Otto Krause, Breslau) i wyposażenie w najnowszy sprzęt gimnastyczny (Meyers Turngeräte und Schulmöbel-Fabrik G.m.b.H., Hagen).

Pisma firmowe wykonawców Hali Młodzieżowej
 Źródło: archiwum Zespołu Szkół w Dobrozdzeniu

¹ Festschrift für die Einweihung der Jugendhalle, Guttentag O.-S. 19.08.1928, tłum. z niem. R. Schröer

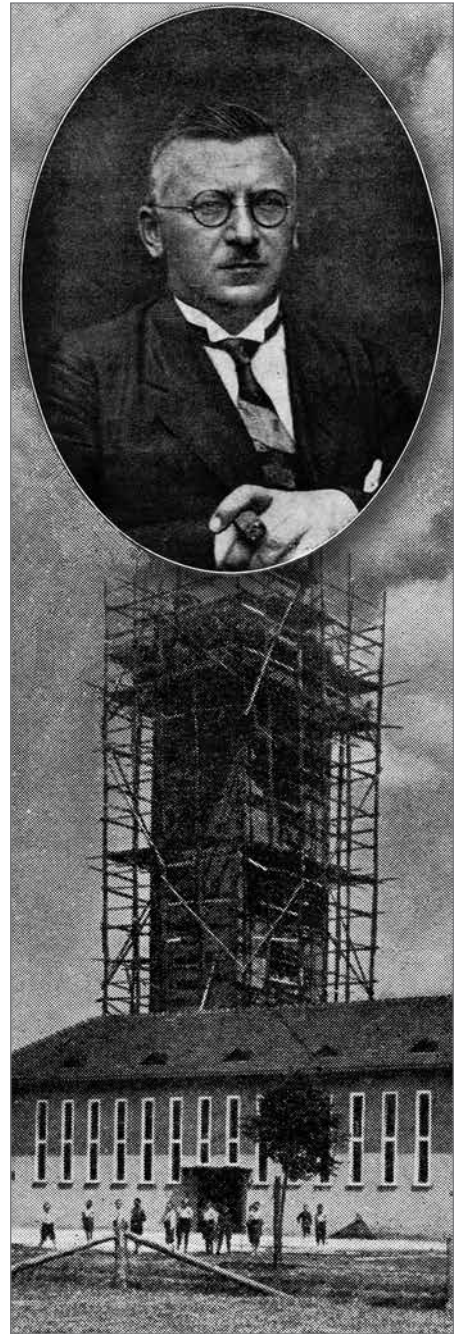
Projekty dotyczące budowy Hali Młodzieżowej w Dobrodzieniu: 1-projekt konstrukcji z zastosowaniem słupów ściennych, wykonanych ze wzmocnionych rur stalowych Mannesmanna (16.12.1926); 2-plan rozmieszczenia sprzętu gimnastycznego w sali sportowej (21.03.1927); 3-projekt mocowania konstrukcji dachu w technologii Polonceau-Binder (21.03.1927); 4-projekt hali sportowej z 5 kwietnia 1927 roku

Źródło: archiwum Zespołu Szkół w Dobrodzieniu

Patronat nad budową hali sportowej objął burmistrz Alfred Wecker.

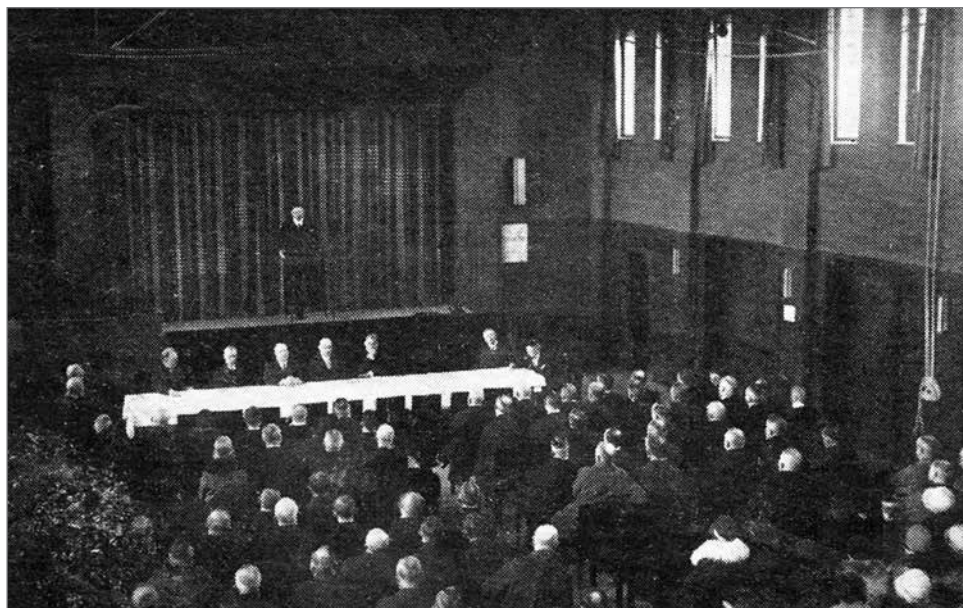
Organizatorami uroczystości otwarcia Hali Młodzieżowej 19 sierpnia 1928 roku byli: burmistrz Alfred Wecker, emeryt Paul Pielok, kupiec Julius Brysch, naczelnik poczty Josef Bzdok, kupiec Paul Pieczonka, fryzjer Max Schliwa, tokarz Josef Juraschek, hydraulik Karl Grundschok, urzędnik Hermann Bistrich, rzeźnik Rudolf Passon, kupiec Viktor Plachetka, kupiec Richard Werner, kupiec Josef Sagan, nauczyciel Emil Heisig. W skład komitetu odbioru weszli: kupiec Richard Werner, kupiec Paul Pieczonka i kolejarz Franz Szyja. Towarzystwo gimnastyczne w dniu otwarcia hali reprezentowali: tokarz Josef Juraschek, hydraulik Karl Grundschok i przedsiębiorca budowlany Hugo Januschke.

W sobotę, 18 sierpnia 1928 roku o godz. 20:00 zorganizowano wieczór powitalny w sali sportowej. Następnego dnia o godz. 8:30 uczestnicy uroczystości wzięli udział w nabożeństwie w kościołach katolickim i ewangelickim. Powitanie gości i oficjalne otwarcie hali, połączone ze zwiedzaniem obiektu, konferencją i koncertem oraz wspólnym obiadem odbyło się w godzinach 10:00–14:00. Krótką ceremonią przed Halą Młodzieżową o godz. 14:15 i wymarszem na boisko sportowe Bractwa Kurkowego rozpoczęły się imprezy artystyczno-sportowe. O zmierzchu uczestnicy uroczystości powrócili do miasta, aby przed Halą Młodzieżową podziwiać pokaz fajerwerków. Ostatnim punktem programu była zabawa taneczna, zorganizowana w trzech salach nowo wybudowanego obiektu.

Burmistrz Dobrodzienia Alfred Wecker
– budowniczy Hali Młodzieżowej i wieży wodnej

Źródło: Festschrift; ze zbiorów P. Mrozka

Minister federalny, nadprezydent województwa górnośląskiego Dr. Lukaschek
otwiera Halę Młodzieżową w Dobrodzieniu 19 sierpnia 1928 roku

Źródło: Loben-Guttentager Kreisblatt; ze zbiorów MTRDZ

Przemarsz dobrodzienian spod hali sportowej, wzdłuż rynku, w kierunku terenów rekreacyjnych,
zwanych potocznie „Strzelnicą” Bractwa Kurkowego

Źródło: fotografia ze zbiorów P. Mrozka/MTRDZ

„Strzelnica” – tereny rekreacyjne Dobrodzieńskiego Bractwa Kurkowego.
Miejsce organizowania środowiskowych uroczystości

Źródło: pocztówka ze zbiorów G. Zajontza

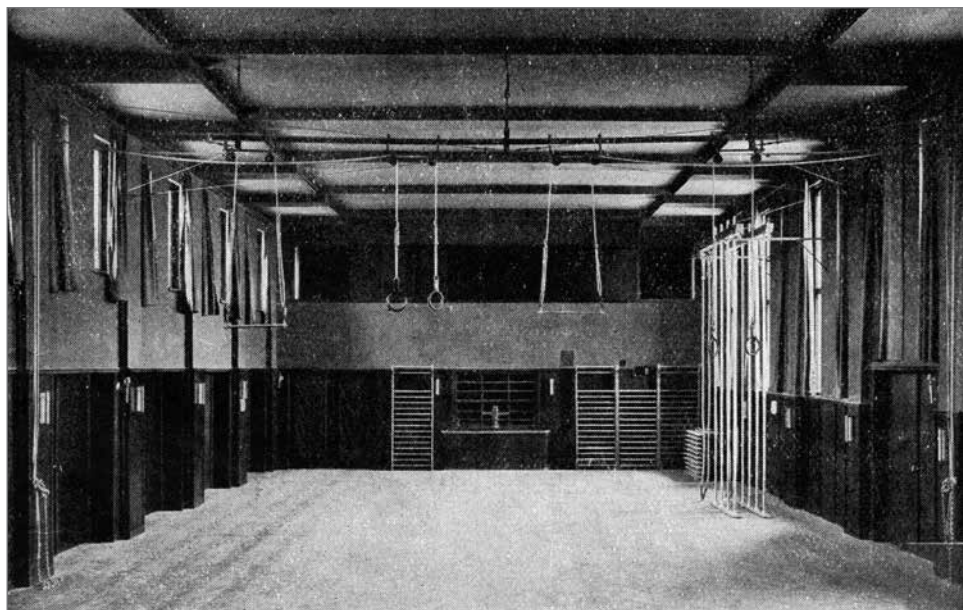
Budowla została skonstruowana z zastosowaniem nowoczesnych rozwiązań stosowanych przy wznoszeniu hal sportowych i wyposażona w najnowszy sprzęt sportowy.

Wzdłuż sali usytuowano duże pomieszczenia na sprzęt przenośny, oddzielne dla kobiet i mężczyzn przebieralnie, pomieszczenia z natryskiem i toalety. W razie potrzeby pozostałe elementy wyposażenia sportowego można było w krótkim czasie umieścić na ścianach bocznych lub pod sufitem, aby nadać wnętrzu charakter sali widowiskowej, z 250 krzesłami, specjalnie zaprojektowanymi do takiego wnętrza. W tylnej części sali wykonano estradę o wymiarach 11 m x 4,5 m z przeznaczeniem na występy zespołów teatralnych, muzycznych

lub sportowych. Przed estradą zainstalowano sufitowy zwijany ekran filmowy i specjalne pomieszczenie pod trybuną do wyświetlania filmów. Nad garderobą znajdowała się trybuna dla widzów.

Zainstalowane w sali oświetlenie wzmacniało efekt podziału sufitu na szerszą część środkową i dwie wąskie części boczne, co stanowiło dodatkowy walor estetyczny. Ściany były utrzymane w tonacjach koloru brązowego i czerwonego. Jaśniejsze odcienie tych barw w części górnej optycznie powiększały salę.

W hallu można było korzystać z bufetu. Kuchnia znajdowała się w suterenie. Wszystkie pomieszczenia posiadały niezależne wyjścia. Jedno z nich prowadziło bezpośrednio na boisko szkolne.

Wnętrze Hali Młodzieżowej w Dobrodziewiu w dniu otwarcia – 19 VIII 1928 roku.
W pomieszczeniach sąsiadujących z salą główną organizowano spotkania w mniejszym gronie

Źródło: Festschrift – zbiory P. Mrozka

Hala Młodzieżowa w Dobrodziewiu – wygląd od strony ulicy Oleskiej, 19 VIII 1928.
W pobliżu (po prawej stronie hali) uruchomiono 42-metrową wieżę wodną, również w 1928 roku

Źródło: Festschrift – zbiory P. Mrozka

Operetka „Winzerliesel” w 3 aktach w wykonaniu mieszkańców Dobrodzienia.
W hali regularnie organizowano wieczory teatralne, koncerty i projekcje filmowe oraz bale i akademie

Źródło: fotografia ze zbiorów J. Dornhofs/MTRDZ

Otwarcie Hali Młodzieżowej przyczyniło się do powstania kolejnych klubów sportowych.
Członkowie klubu cyklistów [Fahrrad-Club]; pośrodku wielokrotny zwycięzca rajdów – Robert Jonczyk

Źródło: fotografia ze zbiorów B. Jonczyka

Do dyscyplin sportowych można zaliczyć również wyścigi motocyklowe.
Członkowie Dobrodzieńskiego Klubu Motocyklowego [Motorrad-Club aus Guttentag]

Źródło: fotografia ze zbiorów H. Maziola/MTRDZ

Wiosenne konne rajdowanie członków klubu jeździeckiego [Reitverein Guttentag].
Jeźdźcy dzierżawili jednohektarowy maneż nieopodal Hali Młodzieżowej

Źródło: fotografia ze zbiorów M. Ziąży

W ciągu kilku lat w tym miejscu powstał zespół budynków o różnym przeznaczeniu, tworzący harmonijną całość. Obok hali sportowej wzniesiono wieżę wodną oraz miejskie przedszkole. Wieża ciśnień została uruchomiona w 1928 roku. Projekt wybudowania nowego przedszkola, w wyniku porozumienia między wizytatorką przedszkoli z Berlina a Magistratem w Dobrodzieniu, powstał w 1931 roku. 16 stycznia 1932 roku ks. proboszcz Johann Gladisch uroczystie poświęcił nowo wybudowane przedszkole [Spielschule] z centralnym ogrzewaniem i pralnią.

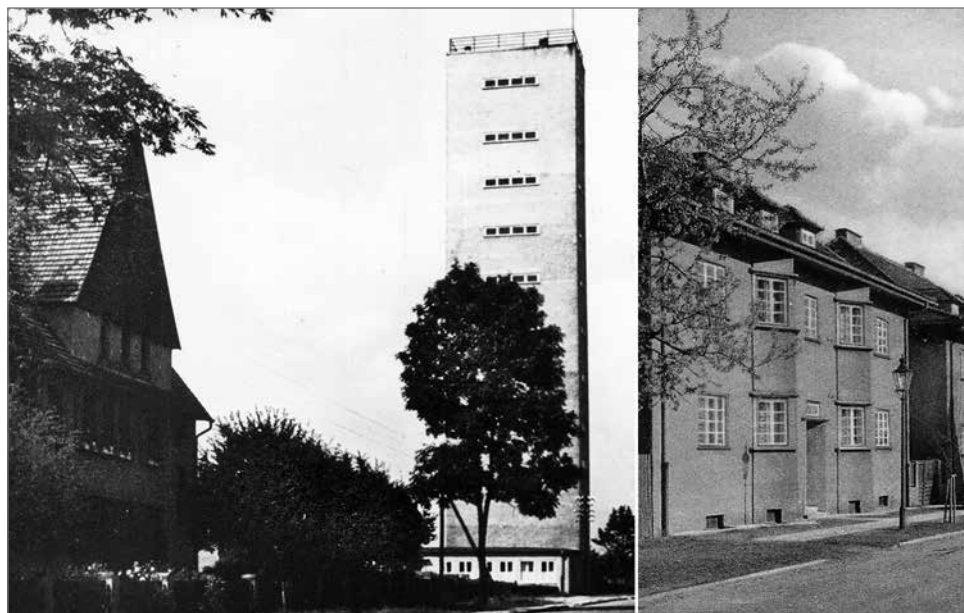
Szkoła, hala sportowa, przedszkole, wieża wodna i domy mieszkalne nauczycieli i urzędników magistraczkich i starostwa powiatowego, wy-

budowane wzdłuż ulicy Oleskiej po roku 1922, tworzyły reprezentacyjny kompleks budowli w północnej części miasta.

W latach 1945–1971 w budynku dawnej hali sportowej urządzono kino „Przyszłość”. Z chwilą oddania do użytku dobrodzieńskiego domu kultury w 1971 roku dawna hala sportowa została ponownie przystosowana do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego przy Zespole Szkół.

◆◆◆◆

Źródła: *Festschrift für die Einweihung der Jugendhalle*, Guttentag O./S. 19 VIII 1928 • Mrozek P., *Dobrodzień na pocztówce i fotografii 1884–1944*, Dobrodzień 2014 • Zapiski kronikarskie autora artykułu • Zbiory Międzyzgodzkiego Towarzystwa Regionalnego Dobrodzień–Zębówice

Widok na reprezentacyjny kompleks budowli w północnej części miasta przed rokiem 1945 – szkołę, halę sportową, przedszkole i wieżę wodną oraz budynki mieszkalne po prawej stronie ulicy

Źródło: fragmenty fotografii i pocztówki ze zbiorów H. Maziola i R. Hylji/MTRDZ